

**ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА
ФРАНКА**

СХВАЛЕНО
Голова Вченої ради
Житомирського державного
університету імені Івана Франка

Олена ЮРЧУК

Протокол № 43 , від 23 грудня 2025р.

ЗАТВЕРДЖЕНО
Ректор
Житомирського державного
університету імені Івана Франка

Галина КИРИЧУК

Наказ № 173 , від 23 грудня 2025р.

ПРОГРАМА

**підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів загальної
середньої освіти на тему
«Особливості впровадження інклюзивного навчання та реалізація
педагогічної підтримки учнів з особливими освітніми потребами на рівні
базової середньої освіти»**

Розробник(и): Житомирський державний університет імені Івана Франка.

1. Котлова Людмила Олександрівна – кандидат психологічних наук, доцент, завідувачка кафедри психології, логопедії та інклюзивної освіти Житомирського державного університету імені Івана Франка.

2. Бутузова Лариса Петрівна – кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології, логопедії та інклюзивної освіти Житомирського державного університету імені Івана Франка.

3. Максимець Світлана Миколаївна – кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології, логопедії та інклюзивної освіти Житомирського державного університету імені Івана Франка.

Напрямок підвищення кваліфікації: Особливості впровадження інклюзивного навчання та реалізація педагогічної підтримки учнів з особливими освітніми потребами на рівні базової середньої освіти.

Розроблено на основі типової програми: «Типова програма підвищення кваліфікації вчителів закладів загальної середньої освіти, які впроваджують новий Державний стандарт базової середньої освіти» (Наказ МОН України № 904 від 12.10.2022 р.).

Термін дії програми: з 2026 до 2031 року.

Рецензенти:

Шикирава Наталія Миколаївна - методист НМЦ департаменту освіти Житомирської міської ради, старший викладач кафедри соціальної та практичної психології Житомирського державного університету імені Івана Франка.

Цегельник Тетяна Миколаївна - кандидат педагогічних наук, доцент, Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка.

© Житомирський державний університет імені Івана Франка
© Л. Котлова, Л. Бутузова, С. Максимець,

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність програми: Проблема особливості впровадження інклюзивного навчання та реалізації педагогічної підтримки учнів з особливими освітніми потребами є надзвичайно актуальною в контексті сучасних пріоритетів державної політики у сфері загальної середньої освіти, що спрямована на забезпечення рівного доступу до якісної освіти, дотримання принципів недискримінації, дитиноцентризму та індивідуалізації навчання. Положення законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту» та «Про професійний розвиток працівників» визначають інклюзивне навчання як невід’ємну складову освітнього процесу та підкреслюють відповідальність педагогічних працівників за створення безпечного, підтримувального й адаптивного освітнього середовища для учнів з особливими освітніми потребами. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» до 2029 року, а також Концептуальні засади реформування профільної середньої освіти акцентують увагу на розвитку компетентнісного підходу, партнерської педагогіки та міждисциплінарної взаємодії фахівців, що є критично важливими для ефективного впровадження інклюзивних практик саме на рівні базової середньої освіти. Водночас актуальність програми посилюється вимогами Державного стандарту профільної середньої школи, професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти» та положеннями постанови Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 р. № 800 щодо безперервного підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників. Програма є актуальною відповіддю на комплексні виклики сучасної освіти, спрямованою на формування професійної готовності вчителя до реалізації інклюзивного навчання, ефективної педагогічної підтримки та забезпечення освітньої рівності в умовах трансформації системи загальної середньої освіти України.

Цільова група: учителі закладів загальної середньої освіти, які забезпечуватимуть реалізацію Державного стандарту базової середньої освіти.

Обсяг (тривалість): 30 годин (1 кредит ЄКТС).

Особливості реалізації програми:

- Реалізація програми передбачає інтенсивний (короткостроковий) курс.
- Для реалізації окремих тем програми передбачено залучення викладачів, які пройшли відповідне підвищення кваліфікації.

Форма (форми) підвищення кваліфікації: інституційна.

Мета підвищення кваліфікації: підвищення професійної компетентності педагогів базової середньої освіти щодо впровадження

інклюзивного навчання шляхом формування системних знань, практичних умінь і навичок організації освітнього процесу та реалізації педагогічної та психологічної підтримки учнів з особливими освітніми потребами відповідно до сучасних нормативно-правових вимог і принципів дитиноцентрованого підходу.

Завдання підвищення кваліфікації:

- Формувати у педагогів системне розуміння нормативно-правових засад інклюзивного навчання в закладах базової середньої освіти та забезпечити здатність орієнтуватися у чинному законодавстві й підзаконних актах з питань організації освітнього процесу для учнів з особливими освітніми потребами;
- Розвинути професійні компетентності педагогів щодо виявлення освітніх потреб учнів з ООП, урахування психофізичних особливостей їх розвитку та добору адекватних методик, підходів і стратегій педагогічної та психологічної підтримки відповідно до індивідуальних можливостей дитини;
- Сформувати практичні вміння й навички адаптації та модифікації навчальних програм, змісту, методів і навчальних матеріалів з метою забезпечення доступності та результативності освітнього процесу в інклюзивному середовищі;
- Розвинути навички професійної комунікації та командної взаємодії педагогів із учнями, батьками (законними представниками), фахівцями команди психолого-педагогічного супроводу та педагогічним колективом на засадах партнерства і дитиноцентрованого підходу;
- Сприяти підвищенню готовності педагогічних працівників до реалізації інклюзивної освітньої практики шляхом поєднання теоретичних знань і практичного досвіду, що забезпечує якісну педагогічну підтримку та створення безпечного, інклюзивного освітнього середовища в закладі базової середньої освіти.
- Проаналізувати структуру та компоненти емоційної грамотності фахівців команди психолого-педагогічного супроводу та визначити її роль у забезпеченні ефективної підтримки дітей з ООП. Сформувати та вдосконалити навички емоційно грамотної комунікації, зокрема розвиток емоційного інтелекту, емпатії, саморегуляції та конструктивного зворотного зв'язку.
- Поглибити знання щодо збереження та підтримки ментального здоров'я учасників освітнього процесу та опанувати профілактичні стратегії професійного вигорання. Сформувати здатність до розвитку резильєнтності (психологічної стійкості) учасників взаємодії в інклюзивному освітньому середовищі.

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться:

Удосконалення раніше набутих та/або набуття нових компетентностей відповідно до професійного стандарту за професією «Вчитель закладу загальної середньої освіти» в межах професійної діяльності або галузі знань

передбачає формування та подальший розвиток професійних компетентностей:

Б.1. Психологічної, через здатність розуміти вікові та індивідуально-психологічні особливості дітей; діагностувати емоційний стан; створювати психологічно безпечне освітнє середовище; застосовувати методи психолого-педагогічної підтримки; попереджувати та конструктивно вирішувати конфліктні ситуації; рефлексувати власну професійну діяльність і психологічний стан.

Б.2. Емоційно-етичної, через здатність усвідомлювати й регулювати власні емоції у професійній взаємодії; виявляти емпатію та підтримку до дітей, батьків, колег; забезпечувати повагу до гідності кожної дитини; формувати позитивний морально-психологічний клімат у колективі; бути толерантним до різноманітності (культурної, мовної, індивідуальної).

Б.3. Компетентності педагогічного партнерства, через здатність налагоджувати партнерські стосунки з батьками (законними представниками); працювати в міждисциплінарній команді (психолог, логопед, асистент вчителя тощо); організовувати спільну діяльність і проєкти; вести конструктивний професійний діалог; розподіляти ролі та відповідальність у командній роботі; залучати родину до освітнього та корекційного процесу.

В.1. Інклюзивної, через здатність розуміти принципи інклюзивної освіти та нормативно-правову базу; враховувати особливості розвитку дітей з ООП; адаптувати й модифікувати освітні матеріали та методи навчання; розробляти та реалізовувати індивідуальну програму розвитку (ІПР); застосовувати диференційований та індивідуалізований підхід; співпрацювати з інклюзивно-ресурсними центрами та фахівцями супроводу.

Очікувані результати підвищення кваліфікації:

- Оволодіти практичними прийомами адаптації та модифікації навчальних матеріалів;
- Орієнтуватися у нормативно-правовому забезпеченні інклюзивного освіти;
- Добирати методи та стратегії підтримки відповідно до індивідуальних потреб дитини з ООП;
- Застосовувати професійні стратегії комунікації під час роботи з дітьми, батьками та педагогічним колективом;
- Уміти інтегрувати в освітній процес допоміжні засоби навчання для підвищення доступності та ефективності;
- Розуміти принципи доступного простору відповідно до потреб учнів з ООП.
- Розуміти структуру емоційної грамотності та застосовувати її компоненти у професійній діяльності в команді психолого-педагогічного супроводу.
- Демонструвати навички емоційно грамотної комунікації, володіє прийомами саморегуляції, емпатійної взаємодії та конструктивного вирішення професійних ситуацій.

- Використовувати стратегії підтримки ментального здоров'я учасників освітнього процесу та профілактики професійного вигорання.
- Сприяти розвитку резильєнтності учнів і педагогів в інклюзивному освітньому середовищі.

Система та критерії оцінювання результатів підвищення кваліфікації:

Оцінювання результатів здійснюється на основі:

- виконання практичних завдань;
- підсумкового тестування.

Підсумкова оцінка формується як середнє арифметичне усіх оцінок.

Критерії оцінювання практичних завдань:

- Відповідність меті та темі (максимум 15 балів)
- Практична значущість (максимум 20 балів)
- Академічна доброчесність (максимум 15 балів)
- Структурованість подання (максимум 25 балів)
- Творчий підхід (максимум 25 балів)
- Разом максимум 100 балів.

Документ про підвищення кваліфікації: Свідоцтво про підвищення кваліфікації.

Вартість: 900 грн.

2. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Програмою передбачено прослуховування (перегляд лекційного матеріалу, виконання практичних завдань, самостійне опрацювання теоретичного матеріалу, проходження підсумкового тестування.

Особливістю (вид діяльності) є практико-орієнтований підхід, акцент на кращі українські та європейські практики, а також поєднання синхронного та асинхронного навчання.

Самостійна робота спрямована на поглиблення та практичне застосування набутих знань, розвиток професійних і психологічних компетентностей, формування здатності до рефлексії та самооцінювання власної педагогічної діяльності.

Підсумкові заходи – підсумкове тестування, яке містить завдання з усіх тем програми.

Зміст програми складається з 2 модулів та 6 взаємопов'язаних тем. На етапі завершення навчання за Програмою слухачі складають підсумковий тест із 30 питань. Максимальна кількість балів, яку можуть отримати учасники - 100 балів. Прохідний бал - 60. Учасники, які успішно пройшли навчання та склали підсумковий тест, отримують свідоцтво.

Кількість годин, що відводиться на засвоєння змісту Програми, складає: 30 год, з них: 8 год - лекційні заняття, 16 год - практична робота, 4 год - самостійна робота, 2 год — контрольні заходи.

Навчально-тематичний план

Назва навчальних тем	Кількість годин				
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Контрольні заходи	Усього
МОДУЛЬ 1. ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ТА ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ УЧНІВ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ					
Тема 1.1. Структура та розвиток емоційної грамотності фахівців команди психолого-педагогічного супроводу дітей з ООП.	2	2			4
Тема 1.2. Ефективна комунікація та партнерство у роботі з дитиною, батьками і командою в умовах НУШ	2	2	1		5
Тема 1.3. Ментальне здоров'я учасників освітнього процесу.		2			2
Тема 1.4. Розвиток резильєнтності учасників взаємодії в інклюзивному середовищі.		4	1		5
Разом за модулем 1	4	10	2		16
МОДУЛЬ 2. ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ НА РІВНІ БАЗОВОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ					
Тема 2.1. Організаційно-педагогічні засади інклюзивного навчання учнів з особливими освітніми потребами на рівні базової середньої освіти: категорії ООП, система підтримки та діяльність команди	2	2	1		5

психолого-педагогічного супроводу.					
Тема 2.2. Організаційно-методичні засади забезпечення індивідуалізації навчання учнів з особливими освітніми потребами на рівні базової середньої освіти: адаптації, співучителювання та міждисциплінарна взаємодія.	2	2	1		5
Тема 2.3. Стратегії розумного пристосування та створення безбар'єрного інклюзивного освітнього середовища: допоміжні засоби, альтернативна комунікація, ресурсна підтримка й цифрові технології		2			
Разом за модулем 2	4	6	2		10
Підсумкові заходи				2	2
Усього	8	16	4	2	30

3. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

МОДУЛЬ 1. ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ТА ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ УЧНІВ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

Тема 1. 1. Структура та розвиток емоційної грамотності фахівців команди психолого-педагогічного супроводу дітей з ООП.

Емоційна грамотність та емоційний інтелект фахівця. Поняття емоційної грамотності (компетентності) та її складники. Емоційний інтелект як професійно значуща якість фахівця, який здійснює супровід дітей з ООП. Структура емоційної компетентності: вивчення рівнів самоусвідомлення, емоційної саморегуляції, розпізнавання та називання емоцій, соціальної чутливості та управління емоціями в контексті комунікації в інклюзивному просторі. Роль емоційного стану фахівця у командній взаємодії: аналіз впливу емоційного фону на ефективність роботи команди психолого-педагогічного супроводу та якість реалізації педагогічної підтримки учнів на рівні базової середньої освіти. Шкала емоційної обізнаності К.Штайнера. Психотехнології розвитку емоційної грамотності: опанування прийомів диференціації емоційних станів та конструктивного вираження аутентичних емоцій, розвиток емпатії та навичок конструктивного подолання стресових ситуацій в інклюзивному середовищі. Етичні аспекти емоційної взаємодії: розгляд деонтологічних норм у спілкуванні з дітьми з ООП та їхніми батьками. Етичні дилеми у взаємодії «фахівець - дитина з ООП - батьки»: емоційний аспект.

Тема 1.2. Ефективна комунікація та партнерство у роботі з дитиною, батьками і командою в умовах НУШ.

Поняття комунікації та професійної комунікації педагога. Особливості комунікації. Бар'єри ефективної комунікації. Засоби комунікації. Види конфліктів та стратегії їх вирішення. Емпатійне слухання та підтримуюча комунікація. Профілактика та вирішення конфліктів між учасниками освітнього процесу. Особливості комунікації у складних ситуаціях. Конструктивне вирішення конфліктів. Команда психолого-педагогічного супроводу. Ефективна командна комунікація. Алгоритм взаємодії між фахівцями.

Тема 1.3.. Ментальне здоров'я учасників освітнього процесу.

Поняття ментального здоров'я та психічного здоров'я. Психоемоційні навантаження педагогічної діяльності. Чинники, що впливають на ментальне здоров'я. Вплив стресу на психічне здоров'я. Професійний стрес. Синдром емоційного вигорання. Симптоми вигорання. Реакції дітей на стрес і травматичні події. Психологічна підтримка дітей. Профілактика вигорання. Ресурси психологічного відновлення.

Тема 1.4. Розвиток резильєнтності учасників взаємодії в інклюзивному середовищі.

Концепція резильєнтності в інклюзії: життєстійкість, пружність та відновлюваність. Визначення поняття резильєнтності як здатності учасників освітнього процесу відновлюватися та долати труднощі, адаптуватися до змін в умовах інклюзивного навчання. Фактори посилення резильєнтності в інклюзивному середовищі. Чинники формування резильєнтності: аналіз внутрішніх (індивідуально-психологічних) та зовнішніх (соціальна підтримка, ресурси середовища) факторів, що сприяють стійкості педагогів, учнів з ООП та їхніх батьків. Модель BASIC-Ph у гармонізації психоемоційного стану учасників взаємодії в інклюзивному середовищі. Стратегії стресменеджменту: механізми конструктивного реагування на професійні виклики та запобігання вторинній травматизації фахівців. Створення резильєнтного освітнього простору: роль команди супроводу у формуванні безпечного середовища, що стимулює розвиток адаптаційних можливостей дитини з ООП. Методи активізації внутрішніх ресурсів учнів з ООП для підвищення їхньої соціальної адаптивності на рівні базової середньої освіти.

МОДУЛЬ 2. ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ НА РІВНІ БАЗОВОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Тема 2.1. Організаційно-педагогічні засади інклюзивного навчання учнів з особливими освітніми потребами на рівні базової середньої освіти: категорії ООП, система підтримки та діяльність команди психолого-педагогічного супроводу.

Поняття про учнів з особливими освітніми потребами, інклюзивне навчання, інклюзивне освітнє середовище. Організація інклюзивного навчання на рівні базової 9 середньої освіти. Категорії (типи) особливих освітніх потреб (труднощів): загальна характеристика вірогідного прояву, ступінь прояву, рівень підтримки. Особливості надання педагогічної підтримки. Керівні принципи забезпечення ефективного переходу учнів з особливими освітніми потребами від початкової до базової освіти.

Особливості діяльності команди психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в ЗЗСО на рівні базової середньої освіти (далі - Команда). Склад та основні функції учасників Команди. Функції педагога у складі команди. Розроблення та впровадження індивідуальної програми розвитку (ІПР) дитини з особливими освітніми потребами. Роль батьків як рівноправних членів Команди у розробленні ІПР та моніторингу результатів навчання дітей.

Тема 2.2. Організаційно-методичні засади забезпечення індивідуалізації навчання учнів з особливими освітніми потребами на рівні базової середньої освіти: адаптації, співучителювання та міждисциплінарна взаємодія

Здійснення адаптацій в освітньому процесі та/або модифікації змісту навчальних предметів (інтегрованих курсів) для осіб з особливими освітніми потребами з метою досягнення результатів навчання, визначених державним стандартом базової середньої освіти та/або індивідуальною програмою розвитку учня.

Партнерство вчителя й асистента вчителя на рівні базової середньої освіти. Практика спільного викладання (співучителювання). Моделі співучителювання вчителя й асистента вчителя. Співпраця з іншими фахівцями (психологом, учителями-дефектологами, фахівцями ІРЦ та іншими). Особливості взаємодії вчителя з батьками.

Роль асистента дитини (учня). Розмежування функцій асистента вчителя та асистента дитини (учня). Поняття про принципи універсального дизайну в навчанні. Застосування диференційованого підходу до планування навчальних завдань, методів навчання й навчальних матеріалів, способів і форм оцінювання результатів навчання учнів.

Тема 2.3. Стратегії розумного пристосування та створення безбар'єрного інклюзивного освітнього середовища: допоміжні засоби, альтернативна комунікація, ресурсна підтримка й цифрові технології.

Поняття про стратегії розумного пристосування. Допоміжні засоби для навчання (спеціальні засоби корекції психофізичного розвитку) осіб з особливими освітніми потребами. Поняття про додаткові та альтернативні способи й засоби комунікації. Загальношкільний підхід до створення безбар'єрного, безпечного, інклюзивного освітнього середовища. Ресурсна кімната в закладі освіти. Використання цифрових технологій та дистанційного навчання під час інклюзивного навчання.

3.1. Орієнтовний перелік практичних завдань

1. Опрацювати опис навчальної ситуації учня з ООП та визначити, які зміни потребують адаптації, а які – модифікації. Обґрунтувати вибір.
2. Розроблення адаптованого завдання. Модифікувати фрагмент підручничового матеріалу для учня з інтелектуальними порушеннями або РАС (спрощення інструкцій, візуальна підтримка, поетапність).
3. Проектування фрагмента уроку. Розробити фрагмент уроку з урахуванням принципів універсального дизайну навчання (UDL).
4. Алгоритм індивідуалізації. Скласти покроковий алгоритм дій педагога щодо планування індивідуальної освітньої траєкторії учня.

5. Добір педагогічних стратегій. Розробити перелік ефективних методів і прийомів роботи для однієї з категорій учнів (за вибором).

6. Складання карти підтримки учня. Заповнити структуровану форму: особливості розвитку; труднощі; освітні потреби; рекомендовані адаптації; форми оцінювання.

7. Моделювання складної ситуації. Розіграти педагогічну ситуацію (наприклад, поведінковий спалах у дитини з РАС або імпульсивна поведінка при СДВГ) та запропонувати алгоритм дій педагога.

8. Аналіз ситуацій / кейсів: розбір професійної ситуації, що виникла під час засідання команди супроводу, з акцентом на проявах емоційної некомпетентності одного з учасників та її впливу на прийняття рішення щодо дитини з ООП.

9. Вирішення педагогічних задач: моделювання алгоритму дій фахівця в умовах гострої емоційної реакції учня з ООП в закладі освіти (наприклад, під час уроку).

10. Практичні тренінгові вправи:

- проведення рольової гри «Коло підтримки», спрямованої на відпрацювання навичок емпатійного слухання між членами команди супроводу та батьками дитини;

- проведення рольової гри «Щит ресурсів» (М.Сазонова) для розвитку каналів ресурсування дітей з ООП;

- виконання вправ АСТ, спрямованих на подолання дистресу: «Заземлення», «Відчіплюємося з гачка», «Проявляємо доброту», «Діємо згідно з цінностями» та «Надаємо простір».

11. Проектна робота:

- розробка мініпроєкту «Ресурсна карта фахівця», що включає перелік зовнішніх та внутрішніх джерел відновлення сил для учасників команди супроводу;

- розробка «Скарбнички швидкої допомоги» з переліком вправ для психоемоційної стабілізації.

12. Виконання діагностичних завдань:

- заповнення шкали емоційної обізнаності за методикою К.Штайнера (адапт.О.Хоріна);

- самооцінювання рівня власної емоційної стійкості та готовності до роботи в інклюзивному середовищі.

- виконання тестових завдань на визначення індивідуального профілю резильєнтності та рівня стресостійкості.

13. Розробка методичних матеріалів: створення пам'ятки або інфографіки «5 технік швидкої емоційної саморегуляції для вчителя-предметника».

14. Аналіз кейсів: аналіз ситуації порушення комунікації між педагогом і дитиною; аналіз конфліктної ситуації між педагогом і батьками; аналіз взаємодії в педагогічній команді.

15. Розробка алгоритму дій: алгоритм вирішення конфлікту; алгоритм ефективної взаємодії команди.

16. Групова робота: створення правил ефективної командної взаємодії.

17. Тренінгові вправи: вправа «Активне слухання»; вправа «Я-повідомлення»; вправа «Емпатійна відповідь».

18. Рольові ігри: розмова з батьками про труднощі дитини; підтримуюча розмова з дитиною.

19. Робота в парах: відпрацювання технік конструктивного діалогу.

20. Проектна робота: розробка алгоритму взаємодії з батьками; розробка пам'ятки ефективної комунікації.

21. Розробка методичних матеріалів: створення презентації; створення рекомендацій для педагогів.

22. Презентація мініпроектів.

23. Опрацювати опис кейсу (учень 6 класу з РАС / порушенням слуху / ЗПР – за вибором). Необхідно: визначити освітні труднощі; запропонувати 5–7 стратегій розумного пристосування; обґрунтувати, чи це адаптація, чи модифікація; співвіднести рішення з вимогами Державного стандарту та/або ІПР.

24. Вам запропоновано фрагмент навчальної теми (наприклад, з історії України / математики / української мови для 6 класу). У класі навчається учень із затримкою психічного розвитку (або з порушенням слуху / РАС - за вибором викладача). Завдання: Визначити можливі труднощі учня під час опрацювання теми. Розробити: 3–5 адаптацій (способи подання матеріалу, організація діяльності, оцінювання); за потреби - 1–2 модифікації змісту або очікуваних результатів. Обґрунтувати відповідність запропонованих змін Державному стандарту та/або ІПР. Пояснити, як застосовано принципи універсального дизайну в навчанні.

25. Інклюзивний 7 клас. У класі - 2 учні з ООП (один із порушенням мовлення, інший - з труднощами навчання). **Завдання:** Обрати модель співучителювання (паралельне, станційне, альтернативне тощо). Розробити фрагмент уроку (15–20 хв) із чітким розподілом ролей між учителем і асистентом учителя. Описати: функції кожного фахівця; способи диференціації завдань; форми оцінювання результатів навчання. Пояснити, чому обрана модель є доцільною для цієї ситуації.

3.2. Орієнтовний перелік питань для самостійного опрацювання

1. Порівняльний аналіз моделей емоційного інтелекту (за Д. Гоулманом, Р. Бар-Оном, Дж. Майером та П. Селовеєм).
2. Вплив емоційної грамотності педагога на формування інклюзивної культури в учнівському колективі.
3. Техніки саморефлексії як інструмент професійного зростання фахівця команди супроводу.

4. Специфіка «втоми від співчуття» (compassion fatigue) у педагогів, які працюють у класах із дітьми з особливими освітніми потребами.
5. Роль сімейної резильєнтності в успішній реалізації індивідуальної програми розвитку дитини.
6. Взаємозв'язок між рівнем життєстійкості фахівця та ризиком виникнення професійної деформації.
7. Які принципи універсального дизайну в навчанні (UDL) використовуються в інклюзивному класі?
8. Як реалізується диференційований підхід під час планування завдань і методів навчання?
9. Які особливості адаптації оцінювання для учнів з ООП?
10. Як поєднати диференціацію та формувальне оцінювання?
11. Які компетентності має демонструвати вчитель у командній взаємодії?
12. Як оцінити ефективність моделі співучителювання?

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові документи

1. Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти : постанова Кабінету Міністрів України від 15.09.2021 № 957.
2. Про затвердження Примірною положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої освіти : наказ Міністерства освіти і науки України від 08.06.2018 № 609.

Основна література

1. Арттерапія дітей у часи війни: методичний посібник / за заг. ред. О. Вознесенської, О. Луценко, М. Перун. Київ: ФОП Назаренко Т.В., 2023. 118 с.
2. Арттерапія і війна: контексти і досвід практичної роботи: колективна монографія / за заг. ред. Н. Кальки, Г. Одинцової. Львів: ЛьвДУВС, 2023. 283 с.. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/6082>.
3. Бужинецька К.Б. Важливі кроки: сучасні практики підтримки родин дітей з ООП в умовах криз: методичні рекомендації. Київ: ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2024. 22 с. URL : <https://ispukr.org.ua/?p=12980>
4. Сухіна І.В. Методичні основи психологічного супроводу батьків дітей з ООП: формування резильєнтності: практ. посіб. Київ: Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2025. 114 с. URL : <https://ispukr.org.ua/?p=14167>
6. Гоулман, Деніел. Емоційний інтелект: Книжка, яка змінює уявлення про те, що означає бути розумним. Vivat, 2021.

8. Кравець Л. М., Ригель О. В., Прокопів Л. Я. Формування стресостійкості учасників освітнього процесу в умовах освітніх криз. *Академічні візії*. 2025. Вип. 47. URL: <https://academyvision.org/index.php/av/article/view/2173> (Дата звернення 12.01.2026)

9. Карамушка Л. М., Креденцер О. В., Терещенко К. В., Лагодзінська В. І., Івкін В. М., Ковальчук О. С. Методики дослідження психічного здоров'я та благополуччя персоналу організацій: психологічний практикум. За ред. Л. М. Карамушки. Київ: Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, 2023.

10. Ефективність та проблеми впровадження психологічних інструментів у навчально-виховний процес. Київ: ДУ «Інститут громадського здоров'я ім. О. М. Марзєєва» НАМН України, 2025 <https://journals.ostroh-academy.rv.ua/index.php/publichealth/article/view/76>

Додаткова література

1. Нагорна А. О. Стресозахисна функція емоційного інтелекту. Психологічні перспективи. 2012. Вип. 20. С. 161-171. URL: <https://www.psychopropects.vnu.edu.ua/index.php/psychopropects/article/view/460> (Дата звернення 12.01.2026)

1. Інклюзивна освіта від А до Я: порадник для педагогів і батьків / укладачі Н. В. Заєркова, А. О. Трейтяк. Київ, 2016. 68 с.

2. Колупаєва А. А., Таранченко О. М. Інклюзивна освіта: від основ до практики: монографія. К. : ТОВ «Атопол», 2016. 152 с. (Серія «Інклюзивна освіта»).

3. Міністерство освіти і науки України. Коли світ на межі змін: школа чутлива до психічного здоров'я: посібник для вчителів. Київ: МОН України, 2023. <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/news/2023/04/13/GG-posibnyk.web.2.13.04.2023.pdf>

4. Навчально-методичний посібник «Інклюзивне навчання в закладах загальної середньої освіти : керівництво для тренерів», 2018. 174 с.

5. Павлік Н. В. Гармонізація психологічного здоров'я вчителя Нової української школи. Київ: ФОП Паливода А. В., 2023. 192 с.

6. Спільне викладання в інклюзивному класі: метод. матеріали. / укладач Н. З. Софій. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2015. 70 с.